

"במים טרופים אלה... אחרי אלפים שנה... ימים הריגורלי... חרדת קודש... אחריות כבירה... נרעשים ונרגשים..."
כך לא כתבה המערכת החדשה של "העולם הזה" כאשר הציגה את עצמה, לפני חצי שנה בדיוק, בפני קוראיה. כבר בצעדה הראשון הפרה את המסורת המכובדת: לא הבטיחה דבר, לא ניסתה הכרזה רבת מליצות ורושם, לא קיבלה על עצמה את הצלת ישראל וישועת העולם.

בקיצור — היתה זאת התחלה מאד לא-רצינית. היין והקנקן. "מדוע אינכם מייסדים עתון חדש? מדוע שופכים אתם את היין החדש לתוך קנקן ישן?" שאל בשעתו אחד האוהדים.

קשה לענות. היו נמוקים בעד ונגד, בסופו של דבר הכריעה נקודה סנטימנטלית. כרוב הצעירים שגדלו בארץ — אהבו גם חברי המערכת החדשה, בסתר ליבם, את "העולם הזה". הם זכרו את השעורים היפים בבית-הספר העממי, כשהמורה נאם על ביאליק, טיבט והקורן-הקיימת, והתלמידים היו שקועים בגליונות חבויים של "9 בערב" (גלגולי הקודם של "העולם הזה"). באותם הימים היתה העתונות היומית משעממת ביותר. את "9 בערב" אפשר היה לקרוא.

אורי קיסרי, מייסד העתון, בעל משפיים, שערות מסורקות לאחור ונימוסים צרפתיים מקסימים, חולל בשעתו מהפכה בעתונות העברית. יש האוהבים את סגנונו ושאנים אוהבים אותו — אולם איש לא יכחיש את זכותו ההיסטורית. הוא היה הראשון

שכתב עברית. לא שפת התנ"ך, לא שפת ימי הביניים — כי אם שפת אנשים חיים. קשה היה להאמין שקי ריאת עתון עברי יכולה להיות תענוג. אורי קיסרי שיכנע.

ועוד זכות עמדה לאורי קיסרי — נדירה ומהפכנית. "העולם הזה" היה עתון בלתי-תלוי. עתון חפשי באמת — שלא החליף שררה של מפלגה בשררה של עורך-דיקטטור. אם הוחל רם אדם בעתונות בשל דעותיו — היה שער "העולם הזה" פתוח לפניו. לא רבים הם ה"כוכבים הצעירים בעתונות העברית. אך אלה שישנם צעדו כמעט כולם את צעדיהם הראשונים על עמודי עתון זה.

עם תום מלחמת העצמאות היה אורי

רי קיסרי נאלץ למסור את עריכת העתון בפועל לידיים אחרות. סגנון העתון דהה במקצת. ובכל זאת החליטה המערכת הנוכחית: הקנקן הישן מתאים ליין החדש. העתון שחולל את המהפכה הראשונה, מן הראוי שיחולל גם את המהפכה השנייה.

הצבעה בפרומות 100%. כשיגשו ב-1917 ללגיון ואמרו לו ששל העם הרוסי להצביע בקלפי אם רצו להמשיך במלחמה נגד גרמניה או לאו, השיב: העם הרוסי כבר הצביע ברגלים. מאות האלפים שרקו מן החזית וחזרו לכפריהם, הם שהצביעו. אפשר להתנחל אם גישה העתונאית של המערכת החדשה היתה נכונה או פסולה. אולם ידוע כזה, ייתכן מאד שהוא בלתי-מצויאות. כי הגה הצביע קהל הקוראים בפרוטותיו. תפוצת "העולם הזה" עלתה תוך 4 חודשים ב-100%. זה מספר שאין לו תקדים בארץ. מספר שני, אף הוא ללא תקדים: המכתבים המגיעים למערכת, שמנו פעם כמה עשרות, מגיעים עתה, לעיתים, 2500 לשבוע.

מה היתה הגישה העתונאית, שעוררה הד כה מפתיע בקהל? ישנם עתונים המבקשים לבטא את המצפון הלאומי. אנו צנועים יותר. ישנם עתונים המבקשים לשמש חוצרזה למפלגה, שופר למעמד, קול-קורא למפלגה. אין לנו האמביציה לבוא בקהלם.

לנו היתה רק אמביציה קטנה, פשוטה, אפורה: להוציא עתון שאפשר לקרוא אותו. **צפור הנפש ואף עקוב.** מה רוצה הקורא לקרוא? כל עתון מנסה לנחש את התשובה (פרט לעתונים הסבורים שהקורא חייב לקרוא את אשר הוא, העתון, מוצא למעלה, כשם שחולה חייב לבלוע את הגלולה שהרופא קובע לו).

"העולם הזה" החדש ניחש אף הוא את רצון הקורא, וקשר את גורלו לאמיתות ניחושו. הוא אמר: הקורא רוצה לקרוא אינפורמציה. והוא קבע לעצמו מטרה: לגלות את כל העובדות, ולפרסם את כל העובדות. לכתוב אותן בקיצור נמרץ, לחסל כל מילה מיותרת, להימנע מכל פולמוס, לא להביע כל דעה (פרט למאמרים חתומים מעטים), להניח לקורא להסיק את המסקנה הנראית לו על סמך האינפורמציה האובייקטיבית המוגשת לו. היו קוראים שלא התרגלו בנקל לסגנון זה. הם היו רגילים ל"ציפור הנפש" ול"אלפיים שנה", למאמרים קשי-עכול כלחם בן חודש. כשראו רשימות קצרות, ענייניות, כתובות בקלילות, עיקמו את האף. בליבם כירסס חשד: אם אין המאמר משעמם, משמע שאינו רציני. הם קנו את העתון פעם, פעמיים ושלוש כדי לעמוד על כל עומק וריקנותו. בפעם הרביעית נוכחו, לתמיהה, לדעת שהתרגלו לסגנון ה"קליל".

הפה נשאר פעור. המטרה היתה: לפרסם את כל העובדות. וכאן נתקלה המערכת במכשול הראשון.

ישנן בעיות רבות בארץ המשותקות במזיד. קיימת הסכמה כללית ש"אסור לציבור לדעת". משמע שמישהו, באולימפוס, מחליט מה טוב ל"קהל הפשוט" לראות ולשמע. "העולם הזה" החדש הכריז מלחמה ללא-פשרה על שחצנות זו. בעיניו אין אף עובדה אחת, אף נושא אחד, אשר אסור לקהל לדעת אותו — מחוץ לעיניו בטחון חינוניים ביותר.

ישנם אנשים אצלנו שאינם אוהבים גילוי-לב כזה. ישנם סקידים שאינם אוהבים ביקורת. הם טוענים (בצדק) שזה פוגע במוראל. אין הם מוכירים שטישטוש האמת גורם במישרים להמשכת הטפשות, הבזבזנות וחוסר היעילות שטושטוש.

"העולם הזה" החדש חשף, בחצי שנה זה, פצעים רבים. הוא רכש לו הרבה אויבים. מוסדות, גם מוסדות רציניים החיים על חשבון הציבור, ניסו לסתום את פיו. הם נקטו נגדו

"העולם הזה", מס' 676

באמצעי סחיטה ולחץ. הם גרמו לו נזקים, לפעמים נזקים חמורים. אך הם נוכחו לדעת שמערכת זו אינה נכנעת ללחץ.

העין הראויה. האדם הסובל ביותר מפני השחצנות הביורוקרטית הקיימת במוסדות מסוימים הוא — הצלם.

הצלם הוא שליח הציבור. עשרות אנשים יכולים להיות נוכחים במשפט חשוב, מאת ישתתפו באסיפה מעניינת, אלפים יחזו במאורע ספורטיבי. תפקידו של הצלם הוא לתת לרובות שאינם נוכחים את האפשרות לראות את אשר ראה הצלם למענם. אולם הצלם זקוק בעבודתו לתנאים נוחים יותר מאשר העתונאי. טיפוש אחד יכול לקלקל עבודה שהצלם התכוון לקראתה במשך שבוע. אותו טיפוש, היודע בדיוק ש"אסור לצלם" ושהקהל לא צריך לדעת" נמצא לעיתים קרובות למדי. צלם המערכת טוען שהוא מכיר את פרצופו עוד מרחוק. והוא למוד נסיון.

בכל זאת הגישו צלמי "העולם הזה" לקוראיו שורה ארוכה של תמונות שצולמו בתנאים הקשים ביותר, לפעמים תוך סכנה אישית. צלם "העולם הזה" הוכה ברחוב כשצילם את ניצולי האניה "מסדה" (העולם הזה 651); על צלם אחר, שניסה בשעתו לצלם את חשודי השוד ברחוב המלך ג'ורג', התנפל אחד הגנאשמים; צלם המערכת נעצר כשניסה לצלם את החשודה בפשעים נגד האנושות, וצלם אחר ניצל רק בנס מידי המון נרגז כשצילם את מאורעות השבת בשכ' מאה שערים.

פשעים וקונטרפונקטים. במשך חצי השנה נוספו לעתון תריסר מדורים חדשים. מדורים אלה אינם פונים לחוג מצומצם של חובבים. המטרה היתה ליצור עתון שאפשר

לקרוא אותו מן המילה הראשונה ועד המילה האחרונה — דבר שהוא כשל-עצמו מהפכה בע"תוגית הישראלית. לפיכך הוטל על עורכי המדורים תפקיד קשה: לכי טוב על מאורעות ספורט, קולנוע ר-אמנות בצורה המ-עניינת גם אנשים שאינם ספורטאים, חובבי אמנות מו-שבעים מבקרים מק-צוצים או מעריצי הוליבוד.

לפיכך לא תמ-צאו בעמודי "העולם הזה" מסות מסור-פלות על הקולוריס-טיקה בצורה, על אפקטים אסתטיים בקולנוע או על קונטרפונקטים ב-מוסיקה.

המדור שהיה ג-תון ביותר במחל-קת היה מדור "ס-עים" (ואחיו הק-טן, "משפט"). יהו-דים טובים נדהמו — האפשרו המו-

תר לגלות שנעשים פשעים בקרבנו? "העולם הזה" סבור שמותר לגלות — שחובה היא לגלות. ככל העתונות הרצינית בעולם סבור הוא שטישטוש הפשעים מוקד לחברה, מבלי להביא תועלת כלשהיא. השוק השחור לא היה מגיע לעולם למדוריו המבהילים הנוכחיים, לוא הוסתרו בשעתו פשעים מחפירים (כגון ספסרות בפניצילין, זיוף רפואות ועוד).

וגם לשמע מילת-האימה "סנסציה" אין מערכת "העולם הזה" נרעדת. **פז שורות ובלבול מוח.** לא מכבר הגיע למערכת מכתב תלונה: ...סופרכם בא אלי וחקר אותי במשך שעתים חקירת שתי וערב, צלמכם בילבל לי את המוח במשך ארבע שעות נוספות וצילם לפחות תריסר תמונות, אחרי כן שוב הופיע חבר-מערכת לשיחת רעים ממושכת... הייתי בטוח שתקדישו לנושא זה לפחות שני עמודים — והנה מה הופתעתי לראות שבסך הכל פרסמתם 25 שורות ותמונה קטנה... מתלונן זה גילה את אחד הסודות שאנו זוקפים על חשבוננו את הצלחת העתון: עבודה שחורה.

אם אין אנו תובעים לעצמנו את כתר המצפון הלאומי או את עטרת הספרות העברית, הרי בכל זאת תובעים אנו לעצמנו זכות קטנה אחת: באופן יחסי למספר המלים שהוא מפרסם מקיים "העולם הזה" את המערכת הגדולה ביותר בארץ.

אוי, במלים אחרות: שום עתון אחר בארץ אינו משקיע כמות כה גדולה של שעות עבודה בכל טור של חומר מודפס.

עובדה זו היתה אפשרית הודות להחלטתם של חברי המערכת, עם רכישת העתון, לא לראות בו עסק מסחרי ולא להוציא ממנו רווחים. העלייה העצומה בתפוצת העתון לא הפכה אותו למכרה-זהב. כל פרוטה של הכנסה הושקעה בשיפור העתון: הגדלת המערכת, תוספת מדורים, שיפור התמונות.

אין המערכת סבורה שהגיעה לפיסגת ההצלחות. להיפך — העתון עוד רחוק מאד מאותה רמה של איכות שהמערכת קבעה אותה כמטרה. עוד ישנם שטח-יחיים שלא הוקפו כראוי, מדורים שהיה כדאי להוסיפם, מאורעות שכדאי היה לצלמם. אך דומה שהמערכת רשאית לומר כי אין היא שוקטת על שמריה.

המבטא במשיך לירות. החיל האמיץ ביותר אינו יכול לירות במטאטא. גם לאמביציות של "העולם הזה" נקבע גבול מוחשי ומכאיב: חוסר הנייר.

עד אשר נוכל להגדיל שוב את מספר העמודים (ונעשים עתה מאמצים כדי להשיג מטרה זו בעתיד האירחוק) משתולת המערכת לנצל כל סנטימטר מרובע של מקום. הגדלו את התבנית, הרחבו את הטורים, הקטנו עד למינימום את השוליים בעמודי המדורים וחיסלנו לחלוטין את השוליים בעמודי התמונות. השבוע צעדנו צעד נוסף קדימה: חיסלנו כמעט לחלוטין את המודעות, דבר המוסיף כ-15% לחומר המערכת.

מעל לכל החמרנו את המלחמה במלים מיותרות. ויתכן שמבחינה זו ישנה גם ברכה בצמצום האכזרי: הוא מלמד אותנו את האמנות לכנס מקסימום של אינפורמציה במינימום של מלים.

העורכת